

25.6x14.41	1	עמוד 23	הארץ - כותרת	13/03/2020	72368106-3
בינימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

פשיסטית ולא ציונית

דימיטרי שומסקי

אין ספק, שלתנועת "אם תרצו" יש סממנים פשיסטיים ברורים. אולם כמי שהיה בין הראשונים נים באקדמיה הישראלית לצאת בפומבי נגד ארגון זה – אחד ממאמרי הראשונים ב"הארץ" נקרא "אם תרצו – אין זו ציונות" (22.6.10) – עלי להודות כי טענה זו מעולם לא שימשה אותי בבחינת טיעון מרכזי נגדו. מה שקומם אותי יותר מכל בעמדותיה של תנועה זו – ובפרט בהגיגיו של מייסדה רונן שובל – היה עזות המצח שבה הציגה את עצמה כתנועה שמבטאת גרסה אותנטית, ואף משודרגת משהו, של הרעיון הציוני למדינה היהודית מימי האבות המייסדים של הציונות. זאת, בשעה שהגיגוד החריף בין הרעיון המדיני הציוני לגונוני, לבין תפישתם המדינית האתנו-לאומנית של אנשי "אם תרצו" – זועק לשמים.

באחרונה חזר שובל על טענה כוזבת זו בתגובתו ("הארץ", 28.2) למאמר של פרופ' זאב שטרנהל (21.2), שבו הוא שב והצביע על קווי האופי הפשיסטיים של "אם תרצו". אגב שטטוש גבולות מניפולטיבי בין מחקריו האקדמיים של שטרנהל על הציונות לכתיבתו הפובליציסטית על תנועת "אם תרצו", שובל מדמיין את עצמו – כמו בקונטרס שלו "מניפסט לציונות המתחדשת" מלפני עשור – כממשיך דרכם של אבות התנועה הציונית. אולם מדובר בדימוי עצמי חסר שחר.

ודוק: המדינה היהודית, שלהקמתה שאפו ראשי הציונות מהרצל ואחד העם ועד ברל כצנלסון

וזאב ז'בוטינסקי – ושאמורה היתה להיות מדינה בעלת רוב יהודי, עם פרהסיה יהודית ממוסדת וזהות לאומית יהודית מודרנית שבמרכזה רעיון היהדות כתרבות – נועדה בד בבד להיות מדינת כל אורחיה בלי הבדל דת ולאום במונח המדיני הריבוני. יעידו על כך מגוון המודלים המדיניים של הווייה אורחית מכילה, אשר פיתחו – גם אם לא תמיד באופן שיטתי – המנהיגים הציונים המרכזיים: החל מדגם המדינה האורחית המערבית בנוסח אמריקאי אצל הרצל, ועד תפישת האורחות הרב-לאומית של ז'בוטינסקי, שאת המתווה החוקתי ששירטט בעבור המדינה היהודית העתידית, השתית במפורש על מתכונת המדינות הדו-לאומיות המובהקות, כדוגמת בגליה וקנדה.

תנועת "אם תרצו" חותרת למיזוג סימביוטי ומפלצתי בין האומה האזרחית המולטי-אתנית הישראלית

בעוד שרוב רובם של אבות הציונות לא העלו על הדעת כי "המדינה היהודית" משמעה ראיית הלאום האתני-דתי היהודי כנושא הזכויות הפוליטיות הקולקטיביות הבלעדי במדינה – הרי שהשקפתם המדינית של שובל ואנשי אם תרצו הפוכה בתכלית. בעיני שובל, ייעודה ותכליתה של המדינה הישראלית הם לשרת את צרכי היהודים בלבד, אף כי בישראל,

לצד הרוב הלאומי היהודי, חי גם מיעוט לאומי ערבי-פלסטיני לא קטן. לפי חזונו האתנו-לאומני של שובל, המצטייר היטב ב"מניפסט לציונות המתחדשת", מדינת ישראל מחוברת אפוא בטבורה אל האומה האתנית היהודית, בעוד שבני הלאומים והדתות הלא-יהודיים מתקיימים במדינה בבחינת דיירי משנה גרידא.

את חזון האתניזציה היהודית של המרחב האזרחי הישראלי הוא מעמיד כנגד המציאות החברתית-אזרחית שנוצרה במדינה מכוח חוויית האזרחות הישראלית המשותפת. מצומצמת ככל שתהיה בפועל, חווייה זו נתפשת בעבור שובל כלא פחות מאשר איום קיומי על ההגדרה העצמית הלאומית היהודית. זאת, משום שהאזרחות המשותפת עשויה לאפשר, אכזי, גם לאזרחים שאינם יהודים לראות את עצמם כישראלים.

שובל נרתע מאפשרות "מחרידה" זו רתיעה גזענית-דתית מובהקת. לא יעלה על הדעת, לדידו, שישראליות, שבמובנה המקורי היא "תרבותו ותודעתו של יעקב, כלומר מסורת ישראל", תוכל כל לשמש מוקד הוזהות לאזרח ערבי, "אפילו יתגורר בגליל" (כך ב"מניפסט"). את המסר הגזעני החד הזה מנסה שובל לעמעם בנעימה של סובלנות מזויפת, בטענה שהאזרחים הערבים אינם מעוניינים בעצמם בשום זיקה לישראליות, אלא מעדיפים להזדהות כפלסטינים. אולם בכך הוא מתעלם בהתנשאות מממדי הישראליות בקרב אזרחי ישראל הפלסטינים, וכן מהתופעה הלא-גדירה בקרבם של צירוף בין זהות ערבית, זהות

ישראלית וזהות פלסטינית בדרגות שונות – למשל כמו שהעיד כאן על עצמו לא מכבר, במאמר מאלף, עבד ל. עוב ("הארץ", 16.9.19). שובל חותר לקבוע בעבור האזרחים הערבים-פלסטינים מעין אפרטהייד זהותי, שמשמעותו האזרחית-הפוליטית המעשית היא הרחקת האזרחים הערבים מן הגוף הפוליטי הישראלי, השייך, בעיניו, אורגנית ובלעדי, ללאום האתני-דתי היהודי.

כאן קבור הכלב הפשיסטי של "אם תרצו". לא עצם התפישה האזרחית של הקולקטיביות הלאומית היהודית הופכת את הארגון הזה לבעל סממנים פשיסטיים. אחרי הכל, רובם המכריע של אבות הציונות והוגיה הבולטים ראו בלאום היהודי ישות אורגנית ושבטית-קמאית. אולם בה בעת, הם היטיבו לזהות את זרעי הפורענות הסימביוטיים-לאומיים בין הרדר (לאומיות קמאית-אזרחית) לרוסו (מדינה אזרחית מודרנית), דחו את החיבור הזה מכל וכל, ובמקום זאת שיוו לנגד עיניהם את ההפרדה בין המדינה לזהויות הלאומיות האתניות של אזרחיה. מתוך זה הם ראו בחוונם מרחב אזרחי רב-קבוצתי, רב-תרבותי ורב-לאומי.

באם תרצו, לעומת זאת, חותרים למיזוג אורגני סימביוטי, מפלצתי בין האומה האתנית-דתית היהודית למדינה האזרחית המולטי-אתנית הישראלית – מיזוג שמצא בינתיים את ביטויו האנטי-אזרחי וההרסני בחוק הלאום. בכך נעוץ, אל נכון, סימן ההיכר הפשיסטי המובהק של הארגון – וגם ההבדל המהותי והעמוק בין הלאומנות הפשיסטית של אם תרצו לבין המחשבה המדינית הציונית.